

Uzgoj ovaca na obiteljskom gospodarstvu Lučanin

Lučanin, Marta

Undergraduate thesis / Završni rad

2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj:

**Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Faculty of Agrobiotechnical Sciences Osijek /
Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Fakultet agrobiotehničkih znanosti Osijek**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:151:022043>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-12-20**

Sveučilište Josipa Jurja
Strossmayera u Osijeku

**Fakultet
agrobiotehničkih
znanosti Osijek**

Repository / Repozitorij:

[Repository of the Faculty of Agrobiotechnical
Sciences Osijek - Repository of the Faculty of
Agrobiotechnical Sciences Osijek](#)

SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU
FAKULTET AGROBIOTEHNIČKIH ZNANOSTI OSIJEK

Marta Lučanin

Prijediplomski sveučilišni studij Poljoprivreda

Smjer Agroekonomika

Uzgoj ovaca na obiteljskom gospodarstvu Lučanin

Završni rad

Osijek, 2023.

SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU
FAKULTET AGROBIOTEHNIČKIH ZNANOSTI OSIJEK

Marta Lučanin

Prijediplomski sveučilišni studij Poljoprivreda

Smjer Agroekonomika

Uzgoj ovaca na obiteljskom gospodarstvu Lučanin

Završni rad

Osijek, 2023.

SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU
FAKULTET AGROBIOTEHNIČKIH ZNANOSTI OSIJEK

Marta Lučanin

Prijediplomski sveučilišni studij Poljoprivreda

Smjer Agroekonomika

Uzgoj ovaca na obiteljskom gospodarstvu Lučanin

Završni rad

Povjerenstvo za ocjenu završnog rada:

1. Izv.prof.dr.sc. Dalida Galović, mentor
2. Prof.dr.sc. Tihana Sudarić, član
3. Izv. Prof.dr.sc. Ivana Prakatur, član

Osijek, 2023.

TEMELJNA DOKUMENTACIJSKA KARTICA

Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku

Završni rad

Fakultet agrobiotehničkih znanosti Osijek

Preddiplomski sveučilišni studij Poljoprivreda, smjer Agroekonomika

Marta Lučanin

Uzgoj ovaca na obiteljskom gospodarstvu Lučanin

Sažetak: Obiteljsko poljoprivredno gospodarstvo je fizička osoba ili skupina fizičkih osoba zajedničkog kućanstva koje obavljaju poljoprivrednu djelatnost na poljoprivrednom gospodarstvu koristeći se vlastitim ili unajmljenim proizvodnim jedinicama. Obiteljsko poljoprivredno gospodarstvo Lučanin bavi se ovčarstvom i ratarstvom. Gospodarstvo posjeduje 220 grla ovaca te 60 hektara zemljišta. Unatoč posjedovanju vlastitog zemljišta, gospodarstvo proizvodi vlastitu hranu za ovce. Sustav uzgoja ovaca na OPG-u Lučanin je poluintenzivan, a pasmine koje gospodarstvo su pasmine za proizvodnju mesa. Prodaja mesa odvija se na kućnom pragu. Obiteljsko poljoprivredno gospodarstvo Lučanin napredovalo je zahvaljujući uloženom velikom trudu i radu članova obitelji Lučanin, no ponajviše zahvaljujući poticajima koje država daje.

Ključne riječi: obiteljsko poljoprivredno gospodarstvo, uzgoj, ovce, janjetina, meso

27 stranica, 2 tablice, 7 slika, 21 literaturni navod

Završni rad je pohranjen u Knjižnici Fakulteta agrobiotehničkih znanosti Osijek i u digitalnom repozitoriju završnih i diplomskih radova Fakulteta agrobiotehničkih znanosti Osijek

BASIC DOCUMENTATION CARD

Josip Juraj Strossmayer University of Osijek

BSc Thesis

Faculty of Agrobiotechnical Sciences Osijek

Undergraduate university study Agriculture, course Agroecconomics

Sheep breeding on the Lučanin family farm

Summary: A family farm is a natural person or a group of natural persons of a joint household who perform agricultural activities on the farm using their own or hired production units. The Lučanin family farm is engaged in sheep farming and farming. The farm owns 220 sheep and 60 hectares of land. Despite owning its own land, the farm produces its own feed for the sheep. The sheep breeding system at OPG Lučanin is semi-intensive, and the breeds that are farmed are breeds for meat production. Meat is sold at the doorstep. The Lučanin family farm prospered thanks to the great effort and work of the members of the Lučanin family, but mostly thanks to the incentives provided by the state.

Keywords: family farm, breeding, sheep, lamb, meat

27 pages, 2 tables, 7 figures, 21 references

BSc Thesis is archived in Library of Faculty of Agrobiotechnical Sciences Osijek and in digital repository of Faculty of Agrobiotechnical Sciences Osijek.

Sadržaj:

1. UVOD.....	1
2. OBITELJSKO POLJOPRIVREDNO GOSPODARSTVO LUČANIN	2
3. SUSTAV UZGOJA OVACA.....	3
3.1. Objekti za ovce.....	5
3.2. Pasmine za proizvodnju mesa na OPG-u Lučanin.....	7
3.2.1. <i>Ile de France</i>	9
3.2.2. <i>Suffolk</i>	10
4. HRANIDBA OVACA.....	12
5. NJEGA I ODRŽAVANJE OVACA.....	15
6. KVALITETA JANJEĆEG MESA.....	17
7. TRENUTNO STANJE OVČARSTVA U REPUBLICI HRVATSKOJ.....	19
7.1. Uvoz i izvoz ovaca.....	21
8. RAZVOJ OPG-A LUČANIN.....	23
8.1. Poticaji.....	23
8.2. Prodaja janjećeg mesa na OPG-u Lučanin.....	24
8.3. Budući planovi OPG-a Lučanin.....	24
9. ZAKLJUČAK.....	26
10. LITERATURA.....	27

1. UVOD

Obiteljsko poljoprivredno gospodarstvo (OPG) je organizacijski oblik gospodarskog subjekta poljoprivrednika fizičke osobe koji radi stvaranja dohotka samostalno i trajno obavlja djelatnost poljoprivrede i s njom povezane dopunske djelatnosti, a temelji se na korištenju vlastitih i/ili unajmljenih proizvodnih resursa te na radu, znanju i vještinama članova obitelji (NN 29/2018).

Obiteljsko poljoprivredno gospodarstvo Lučanin sa sjedištem u Slakovcima, Vukovarsko – srijemska županija, dugi niz godina bavi se uzgojem ovaca. Uz ovčarstvo, gospodarstvo se također bavi i ratarstvom te proizvodi hranu za vlastite ovce. Ovčarstvo je gospodarska grana koja je u posljednjih godina doživjela napredak te se navedeno gospodarstvo pronašlo upravo u toj proizvodnji. Razlog uzgoja ovaca i janjadi na OPG-u Lučanin je proizvodnja i prodaja ovčjeg i janječeg mesa. Janjeće meso je meso visoke kvalitete, specifičnog okusa i mirisa. S obzirom na visoki sadržaj bjelančevina, makro i mikroelemenata te vitamina topivih u vodi i masti, janjeće je meso izvrsna, cijenjena i vrlo tražena namirnica (Bugarija i sur., 2014.). Potražnja je za janječim mesom konstantno u porastu, kao i cijena, što dovodi do činjenice da je proizvodnja takvog mesa relativno isplativa. Dodatni razlog za bavljenje ovčarstvom u Republici Hrvatskoj jesu i kvalitetni uvjeti za uzgoj, prije svega su to značajne zemljišne površine (livade, pašnjaci) pogodne za napasivanje ovaca s obzirom na to da ih druge domaće životinje ne mogu koristiti (Antunović i sur., 2012.). Nadalje, još jedan od razloga za bavljenje uzgojem ovaca je i taj što su ovce životinje skromnih zahtjeva, otporne i vrlo prilagodljive na često neprikladne uvjete okoliša (Bugarija i sur., 2014.).

2. OBITELJSKO POLJOPRIVREDNO GOSPODARSTVO LUČANIN

Obiteljsko poljoprivredno gospodarstvo Lučanin nalazi se u mjestu Slakovci, općina Stari Jankovci, Vukovarsko – srijemska županija. Rad gospodarstva usmjeren je na ratarstvo i ovčarstvo. Gospodarstvo posjeduje 60 ha zemljišta te broji 220 grla ovaca (22 uvjetna grla). Što se tiče povijesti gospodarstva, ono je osnovano 2003. godine čiji je nositelj tada bio Željko Lučanin, sadašnji član gospodarstva. U samom početku, gospodarstvo se bavilo samo ratarstvom, no nekoliko godina nakon, proizvodnja se proširila i na ovčarstvo. Nositelj obiteljskog poljoprivrednog gospodarstva je Marta Lučanin, a članovi su, kao što je ranije spomenuto, Željko Lučanin te uz njega Blaženka Lučanin (kći, otac i majka). Uz troje zaposlenih, gospodarstvo u planu ima povećati broj zaposlenih na najmanje pet zaposlenika.

Obiteljsko poljoprivredno gospodarstvo u vlasništvu ima dva posjeda, od kojih je jedan obiteljska kuća sa dvorištem, a drugi je posjed na kojemu se nalaze ovce. Posjed na kojemu se nalaze ovce udaljen je od stambenog prostora te zadovoljava odredbe o udaljenosti objekta za životinje koje su zakonom propisane.

Kako je ranije spomenuto, gospodarstvo se uz ovčarstvo, bavi i ratarstvom te proizvodi vlastitu hranu za ovce. Što se tiče hrane, ovce se hrane kukuruzom i sijenom. Od ostalih ratarskih kultura na gospodarstvu se uzgajaju kukuruz, pšenica i lucerna. Kukuruz je dominantna ratarska kultura na gospodarstvu, a od pšenice se dobije i sporedni proizvod-slama koja se koristi kao stelja za uzgajane životinje.

3. SUSTAV UZGOJA OVACA

Ovca je najsvestranija farmska životinja i može se uzgajati u različitim uvjetima te sustavima uzgoja. Tehnologija proizvodnje janječeg mesa vrlo je različita ne samo u pojedinim državama, nego i u različitim područjima unutar iste države. Tako neke janjeće trupove, teške samo nekoliko kg (3-5 kg) pripremaju i konzumiraju odjednom, a one teške 20 kg i više rasijecaju, konfekcioniraju i nude potrošačima. Zbog visokog sadržaja bjelančevina, bogatstva makrominerala i mikrominerala te vitamina topljivih u vodi i masti, janjeće je meso izvrsna, cijenjena i vrlo tražena namirnica. Ovce pripadaju porodici šupljorožaca ili *Bovidea*. Potječu od divljih oblika ovaca, a to su muflon i argali ovca. Prema arheološkim iskapanjima pretpostavlja se da su ovce pripitomljene u mlađem kamenom dobu ili neolitiku. Domestikacija ovaca odigrala se na području jugozapadne Azije oko 9.000 godina prije Krista. Samim pripitomljavanjem došlo je do mnogih promjena kako u ponašanju ovaca, tako i u morfološkim i fiziološkim karakteristikama. Morfološke promjene se vide u smanjenju rogatosti današnjih ovaca u usporedbi s njihovim precima, zatim, promjena dlake u vunu, promjena boje vune, povećanje površine kože i drugo. Od fizioloških promjena najvažnije su reprodukcija i plodnost, tako su današnje domaće ovce poliestrične, za razliku od divljih monoestričnih. Dolazi i do povećanja mliječnosti, mesnatosti i ranozrelosti. Također intenzivnim čovjekovim utjecajem i selekcijom na točno određena svojstva nastaju pasmine koje su specijalizirane za proizvodnju mesa, mlijeka, vune, krzna ili kombiniranih svojstava. U svijetu postoji više sustava uzgoja ovaca, neki od njih su nomadski, polunomadski, ekstenzivni, poluintenzivni i intenzivni (Senčić i sur., 2021.).

Ekstenzivni sustav podrazumijeva uzgoj ovaca malih proizvodnih mogućnosti s malim ulaganjima i niskim proizvodnim rezultatima. Provodi se u područjima i na tlima na kojima se ne mogu obavljati druge grane poljoprivredne proizvodnje. To su brdsko-planinska i aridna područja. Osim toga karakterizira ga mali broj ovaca po jedinici površine. Obično 1 ovca dolazi na 1 do 10 ha pašnjaka. Ovce veći dio godine provode na paši. Zimska hrani bazira se isključivo na sijenu, rijetko na malim količinama koncentriranih krmiva. Zbog nepovoljnih uvjeta držanja, njege i hranidbe, taj sustav podrazumijeva uzgoj autohtonih pasmina, pasmina koje su upravo uzgojene u takvim uvjetima.

Poluintenzivan sustav podrazumijeva držanje ovaca na paši u vrijeme vegetacije, a tokom zime ovce se hrane kvalitetnim sijenom i koncentriranim krmivima. Na 1 ha površine dolazi 5 do 8 ovaca.

Intenzivan sustav proizvodnje karakterizira specijalizacija proizvodnje. Velika su ulaganja u nabavu kvalitetnog stada, objekte, mehanizaciju, opremu i krmnu bazu. Budući da su u ovoj proizvodnji velika ulaganja to podrazumijeva postizanje visoke cijene ovčjih proizvoda da bi se pokrili nastali troškovi. Proizvodnja se zasniva na visoko produktivnim pasminama i njihovim križancima ako se radi o proizvodnji mesa, odnosno na visokoproduktivnim pasminama kada je finalni proizvod mlijeko. Da bi se ta proizvodnja mogla normalno odvijati, potrebno je osigurati kvalitetnu voluminoznu i koncentriranu hranu. U razdoblju vegetacije potrebno je dovoljno kvalitetne sočne voluminozne krme, tj. paše, a zimi su potrebne dovoljne količine kvalitetnog sijena, po mogućnosti kvalitetne i higijenski ispravne sjenaže te dovoljne količine koncentriranih krmiva.

Način na koji poljoprivredno gospodarstvo Lučanin uzgaja ovce je poluintenzivan. Dakle, ovce su tijekom vegetacije veći dio dana na ispaši, a tijekom zime nalaze se u ovčarniku gdje ih se hrani kvalitetnim krmivima (kukuruz, sijeno...). U vrijeme sušnog ljeta, kada je paša oskudna, ovce se prihranjuju koncentriranim krmivima. U sistemu na jedan ha pašnjaka dolazi pet do osam ovaca (Matejaš, 2004.). Pri držanju ovaca u zatvorenom, dobro je omogućiti im pristup ispustu. Pod tim pojmom podrazumijeva se ograđeni prostor na otvorenom u koji ovce mogu nesmetano izlaziti iz zatvorenog prostora. Dakle, ispust i ispaša su različiti pojmovi. Ispaša podrazumijeva puštanje ovaca na pašnjak koji ne mora nužno biti uz ovčarnik.

Dok su ovce na ispaši, veliki dio posla obavlja pas čuvar koji je naučen na ovce. Radi se o Hrvatskom ovčaru koji pomno sluša naredbe vlasnika i tjera ovce. Gospodarstvo uz neograđeni pašnjak posjeduje i pašnjak ograđen električnim pastirom. U ograđenom pašnjaku ovce provode vrijeme dok nema čuvara, a kada je čuvar tamo, ovce odlaze na ispašu na otvoreni, neograđeni pašnjak uz pratnju čuvara i psa.

Princip rada gospodarstva na dnevnoj bazi tijekom ljetnih dana sastoji se od jutarnjeg hranjenja ovaca, zatim puštanje ovaca na ispašu u ograđeni pašnjak do popodneva, nakon toga ovce se puštaju na neograđeni pašnjak gdje pasu svježu travu te potom slijedi zatvaranje ovaca u ovčarnik i hranjenje istih. Što se tiče zimskih dana, ovce vrijeme provode u ovčarniku i hrane se kvalitetnim krmivima.

3.1. Objekti za ovace

Gospodarstvo raspolaže s dva ovčarnika. Prvi ovčarnik je veličine 330 m², a drugi nešto manji oko 150 m². Pri izgradnji objekta (ovčarnika) treba voditi računa o kapacitetu objekta, njegovoj lokaciji, mikroklimatskim uvjetima i tehničko-tehnološkim uvjetima. Kapacitet ovisi o broju ovaca majki s pratećim brojem janjadi i ovnova.

Pri odabiru lokacije za izgradnju ovčarnika treba obratiti pozornost na činjenice poput: blizine površina za proizvodnju hrane, zaštićenost lokaliteta od dominantnih vjetrova, omogućenosti lakog dovoženja hrane i odvoženja stajnjaka, udaljenost veća od 100m od izvora buke, prometnica, neugodnih mirisa i otpadnih voda, blizina stana vlasnika radi lakšeg nadgledanja (pogotovo u vrijeme janjenja kad je potreban stalni nadzor), blizina priključka za vodu (izvor ili bunar) i priključka na električnu energiju, omogućenost lakom i sigurnom izlasku ovaca na pašu, dovoljno prostora za izgradnju ispusta i objekata za spremanje hrane (Matejaš i sur., 2004.).

Što se mikroklimatskih uvjeta tiče, ovce su životinje koje vole tople i prozračne staje bez vlage, ustajalog zraka i propuha. Njima ugodna temperatura je ona između 0 i 30 °C, dok janjad ne podnosi toliko niske temperature, njima je ugodna temperatura između 20 i 28 °C. Optimalna vlažnost zraka kreće se od 65 do 70%, a najviše do 80%. Vlažnost zraka je vrlo važan uvjet pri izgradnji ovčarnika jer je za ovce opasna i preniska i previsoka vlažnost zraka. Visoka vlažnost zraka i visoke temperature zraka dovode do toplinskog udara jer ovce ne mogu otpustiti višak proizvedene topline u okoliš. S druge strane, niska vlažnost zraka šteti životinjama jer se stvara velika količina prašine koju životinje zatim udišu (Senčić i sur., 2021.).

Zbog štetnih plinova nastalih iz fecesa i mokraće (amonijak) te produkta disanja (ugljičkov dioksid) vrlo važnu ulogu u ovčarniku ima i ventilacija. Na gospodarstvu Lučanin strujanje zraka obavlja se kroz prozore (prirodna ventilacija zraka). Prozori osim za ventilaciju, služe i kao izvor svjetlosti, a njihova veličina bi trebala biti jednaka 1/20 podne površine.

Nadalje, od tehničkih uvjeta Senčić i sur., (2021.) navode kako je važno osigurati dovoljnu površinu poda po grlu. Minimalna površina po ovci prosječne težine 60 kg trebala bi iznositi 0,7 m² pri držanju na čvrstom podu, a 1 m² pri držanju na rešetkastom podu. Nadalje, isti autori navode kako za ovce prosječne težine od 60 do 90 kg treba osigurati dodatnih 30 % podne površine te isto tako još 30 % ako je s njima sisajuća janjad.

Slika 1. Ovčarnik

(Izvor: Marta Lučanin, 2023.)

Gospodarstvo Lučanin za ovcu s pripadajućim janjetom odvaja 1,5 m². Što se tiče poda, gospodarstvo Lučanin izgradilo je ovčarnike sa zemljanim podom na koji se zatim prostire slama koja upija vlagu. Dnevno je potrebno oko pet kilograma slame po ovci. Ovčarnik treba sadržavati i boksove u koje se odvajaju ovce. Tako postoje boksovi za janjenje, boksovi za prihranjivanje janjadi, boksovi za rasplodne ovnove (njima je potrebno osigurati više prostora zbog održavanja kondicije potrebne u vrijeme pripusta), boksovi za bolesne životinje (5% ukupne površine ovčarnika).

Što se tiče ovnova i njihovih boksova, u stadu od 220 grla, OPG Lučanin ima 6 ovnova (po pravilu jedan ovan ide na 40 ovaca).

Slika 2. Boks za ovnove
(Izvor: Marta Lučanin, 2023.)

Nakon boksova, od opreme valja spomenuti i jasje i pojilice. Jasje mogu biti različitih oblika i veličina. Osim hrane, životinje moraju imati na raspolaganju čistu vodu. Kao pojilice ovčama mogu poslužiti kante i korita, a mogu se postaviti i automatske pojilice koje omogućavaju stalnu dostupnost vode. Na gospodarstvu Lučanin kao pojilice koriste se kante. Pokraj ovčarnika, gospodarstvo ima izgrađen i sjenik i spremište za krepka krmiva.

3.2. Pasmine ovaca za proizvodnju mesa na OPG-u Lučanin

Meso je najvažniji ovčji proizvod te se u ovčarskoj proizvodnji većina dohotka ostvaruje putem ovčjeg ili janječeg mesa. U Hrvatskoj te u susjednim zemljama, udio ovčjeg mesa u proizvodnji i potrošnji stanovništva je slabo zastupljeno. Danas se proizvodnja janječeg mesa vrši uz različite tehnologije, od pašnog tova zajedno s ovčama do intenzivnog tova u tovilištima. Meso mlađih kategorija ovaca je svjetlije te ima malo loja, dok meso starijih ovaca ima tamniju boju, te specifični miris i okus. Ovčje meso na tržištu dolazi kao mlada janjetina, janjetina i ovčetina.

Kao i u drugim grana stočarstva, tako je i u ovčarstvu reprodukcija najbitniji segment uzgoja te bez redovite i fiziološke reprodukcije nema nikakve proizvodnje. Spolna zrelost ovaca varira od pasmine do pasmine te se tako kod ranozrelih pojavljuje sa 6 do 7 mjeseci starosti, a kod kasnozrelih 10 do 12 mjeseci. Treba napomenuti da spolna zrelost kod ovaca puno više ovisi o tjelesnoj masi nego dobi, stoga se spolna žar može pojaviti kod janjadi kada dostignu masu od 28 do 30 kg. Spolni ciklus kod ovaca traje prosječno 17 dana dok estrus traje oko 27 sati. Većina ovaca je sezonski poliestrična što znači da se pare u određeno godišnje doba. Svaki estrus popraćen je i ovulacijom te vanjskim znakovima koji se kod ovaca očituju nemirom, smanjenim apetitom, skakanjem na druge ovce, češćim mokrenjem i drugim simptomima. Također zbog moguće pojave "tihog tjeranja" važno je u stadu imati ovnove "probače" koji će otkriti ovce u estrusu. Prije pripusne sezone od velike važnosti je priprema životinja za pripust, kako ovaca tako i ovnova. Priprema prvenstveno podrazumijeva povećanje mase životinje i popravljavanje kondicije koja se postiže poboljšanom hranidbom ili "flushing" metoda. Počinje se provoditi 2 do 4 tjedna prije pripusta, a hranidba se povećava u kvantitativnom i kvalitativnom smislu. Ovakvim načinom pripreme poboljšava se kondicija životinja, povećan je broj ovuliranih jajnih stanica, manja embrionalna smrtnost, veći je stupanj koncepcija te je potomstvo razvijenije i vitalnije. Pripust ovaca koji se najviše koristi je divlji skok ili slobodno parenje, ali danas se sve više počinje koristiti mnogo bolji i sigurniji način, a to je skok iz ruke. Nakon pripusta ako dođe do oplodnje nastupa faza graviditeta koja kod ovaca traje oko 150 dana.

Mlada janjetina dobiva se klanjem sisajuće janjadi u dobi od 3 tjedna do 3 mjeseca, a težina trupa je od 5 do 15 kg. Randman takve janjadi je od 56 do 60%. Janjetina se dobiva klanjem janjadi od 3 do 9 mjeseci, težine trupa do 25 kg i randmanom 48 do 54%. Ovčetina se pak dobiva klanjem ovnova i ovaca starijih od 9 mjeseci, pri čemu muška grla prethodno moraju biti kastrirana. Najviše korištena vrsta ovčjeg mesa u Hrvatskoj i regiji je janjetina.

Osnovni parametri procjene tovnosti su prirast, randman te mjerenje površinske i bubrežne masti. Prirast janjadi kreće se od 200 do 300 g, dok se randman kreće od 40 do 65%. Na mesnatost i tov utječu brojni čimbenici, a među najvažnijih su pasmina, spol, hranidba, klimatski uvjeti, porodna masa i drugo.

U današnjoj proizvodnji mesa većinom se koriste mesne pasmine ovaca. Tipovi pasmina za proizvodnju mesa nastali su u Engleskoj. To su rano zrele pasmine sa izraženom mesnatosti, tovnom sposobnosti i velikim tjelesnim okvirom. Najpoznatiji predstavnici su suffolk

pasmina, texel, hampshire, dorset horn, columbia i mnoge druge pasmine. Tjelesna masa ovnova je preko 100 kg, a ovaca od 60 do 70 kg, dok im je plodnost od 100 do 200%.

Obiteljsko poljoprivredno gospodarstvo Lučani uzgaja pasmine ovaca za proizvodnju mesa. Pasmine koje uzgajamo su Ile de France te Suffolk.

3.2.1. Ile de France

Ovce pasmine Ile de France podrijetlom su iz istoimene francuske pokrajine. Nastale su križanjem engleskog Leicester-a i Rambouilletu-a. Karakterizira ih izražena mesnatost i visokokvalitetna vuna.

Slika 3. Ile de France

(<https://agroinfonet.com/poljoprivreda/stocarstvo/ovce-il-de-frans/>)

Pasmina je pogodna i za proizvodnju mesa i proizvodnju vune. Pasminu odlikuju dobro razvijena leđa, sapi i butovi te široka glava bez rogova. Uši su velike, horizontalne i malo uzdignute, nikada ne padaju, a pokrivene su finom, kratkom dlakom bijele boje. Vrat je kratak, mišićav, dobro usađen u ramena, bez kožnih nabora. Tjelesna masa ovaca iznosi 70 – 90 kg, a ovnova 110 – 130 kg. Janjčići pri porodu imaju masu od 4 do 5 kg, a dnevni prirasti su viši od 300g. Randman janječeg trupa iznosi i do 60%. Pasminu krasi i visoka plodnost tijekom cijele godine i smatra se pasminom s najkvalitetnijim mesom od svih europskih

pasmina (Senčić i sur., 2021.). Zbog visoke kvalitete mesa, ovce pasmine Ile de France se dosta izvoze i koriste u križanjima s drugim pasminama radi poboljšanja mesnatosti. Ovce navedene pasmine dobro su obrasle bijelom vunom po cijelom tijelu. Jedino su noge ispod skočnog zgloba, uši i dio glave ispod linije koja prolazi kroz ušne šupljine pokrivenim dlakom bijele boje. Prosječan godišnji prinos neoprane vune po ovci iznosi 4 – 4,5, a oko 7-8 kg po ovnu, sa randmanom od oko 45 posto. Dužina vunskog vlakna je oko 8 cm, a debljina 23 do 27 mikrona (A/AB sortiment). Runo je zatvoreno, a vuna ujednačena i ravna.

3.2.2. *Suffolk*

Suffolk pasmina ovaca nastala je u engleskoj pokrajini Suffolk, križanjem slabo proizvodnih, kasnozrelih, rogatih ovaca Norfolk pasmine sa Southdown ovcama. Stvorena je krajem osamnaestog i početkom devetnaestog vijeka u engleskoj pokrajini po kojoj su dobile naziv.

Slika 4. Suffolk

(<https://www.agroklub.com/baza-stocarstva/ovcarstvo/suffolk-34/#gallery>)

Pripadaju velikim, mesnatim pasminama. Lako se prepoznaje po crnoj boji glave, ušiju i donjih dijelova nogu, dok je runo svijetlo i kratko. Životinje se odlikuju snažnom konstitucijom i krupnim, jakim, izrazito mišićavim tijelom. Glava je nešto sitnija u odnosu na trup. Vrlo je prilagodljiva, izdržljiva i otporna na bolesti, posebno na bolesti stopala kao

i unutrašnje parazite. Po karakteru su mirne i poslušne. Ovisno o boji pigmenta na glavi, trbuhu i donjim dijelovima nogu, u svijetu postoje tri tipa Suffolka: crni, koji je najvažniji te bijeli i smeđi. Tipična je mesna pasmina ovaca, s istaknutim tjelesnim širinama i dubinama te izraženom mišićavošću.

Pasmina proizvodi velike količine mesa s vrlo malo loja. Tjelesna masa ovaca je 75 – 100 kg, a ovnova 120 – 150 kg. Janjad pri janjenju ima oko 5 – 6 kg te postižu dnevne priraste od 350g. Ova pasmina je dobre plodnosti te se tako od 100 ovaca ojanji oko 150 janjadi. Uzgaja se u čistoj krvi, ali se koristi i za križanja radi povećanja prinosa i kvalitete mesa.

4. HRANIDBA OVACA

U narodu je ovca poznata kao skromna životinja, koja se može hraniti najgrubljom voluminoznom hranom uz male količine krepkih krmiva. Omjer voluminoznih i krepkih krmiva iznosi oko 90% : 10%. Za ovce je osnovni obrok voluminozna hrana, a manji dio obroka jesu koncentrirana krmiva - odnosno smjese. Hranidba treba biti organizirana da omogućava maksimalnu proizvodnju, dobru iskoristivost hranjivih tvari i osigura ekonomičnu proizvodnju. Ovce su pašne životinje stoga je pašna najpovoljnije krmivo u hranidbi ovaca, a u ekonomskom smislu je i najjeftinije. Što je udio pašne u obroku veći to su troškovi hranidbe niži. Hrvatsko ovčarstvo se temelji na iskorištavanju prirodnih pašnjaka na kojima ovce borave tijekom vegetacije, koja je kraća u kontinentalnom dijelu zemlje, a znatno dulja na područjima uz jadransku obalu i na otocima, gdje ovce gotovo cijele godine borave na otvorenom. Tehnologija uzgoja prilagođena je napasivanju te se tako ovce janje krajem zime da bi tijekom proljeća i ljeta s janjcima bile na paši.

Ovce u prosjeku dnevno pojedu od 5 do 10 kg pašne te se kod nas većinom napasuju na prirodnim pašnjacima, dok je korištenje pregona rijetko. Tijekom nepovoljnih vremenskih uvjeta i zime sijeno je standardno krmivo u hranidbi ovaca. Najbolje je sijeno legumonoza bogato bjelančevinama te ono ima prednost u odnosu na livadno sijeno. Rano pokošeni kukuruz, sirak i druge žitarice poput ječma, zobi ili pšenice, također mogu biti sastavni dio obroka ovaca tijekom zime.

Od voluminoznih krmiva u hranidbi ovaca koriste se pašna, zelena krma (svježe pokošena lucerna, djetelinsko travne smjese i trave), sijeno, kukuruzna silaža, sjenaža. Od koncentriranih (krepkih) krmiva u hranidbi ovaca koriste se kukuruz u zrnu, suhi kukuruz, silirano kukuruzno zrno, silirani kukuruzni klip, ječam, zob, tritikal, sojina sačma, tostirana (pržena) i ekstrudirana soja, suncokretova sačma, sačma uljene repice, stočno brašno, pšenične mekinje i druga krmiva. Voluminoznu hranu proizvodimo na travnjacima, koje čine livade i pašnjaci, a možemo je proizvoditi i na oranicama.

Proizvodnja ovisi o raspoloživim poljoprivrednim površinama, veličini stada, intenzitetu proizvodnje itd.

Osnovni oblik hranidbe koje gospodarstvo Lučanin provodi za hranidbu ovaca je hranidba voluminoznim krmivima poput sijena i trave s pašnjaka na kojem provode veći dio godine. Uz voluminozna krmiva, dodatno se ovce hrane krepkim krmivima poput kukuruza u zrnu i

ječma. Svu potrebnu hranu gospodarstvo samostalno proizvodi na vlastitim oranicama i travnjacima. Uz voluminozna i krepka krmiva bitna je i mineralna sol koja bi im tijekom cijele godine trebala biti na raspolaganju. Mineralne soli mogu se dodavati u krmne smjese ili se mogu davati u obliku stočnih cigli koje ovce ližu.

Hranidba ovaca, vrsta krmiva i količina istih, ovise o kategoriji i fazi proizvodnje kojoj ovca pripada. Tako gravidne ovce troše velike količine energije te zahtijevaju visoko vrijedna krmiva koja moraju biti lakoprobavljiva i bogata ugljikohidratima, mineralima i vitaminima. Energetske potrebe ovaca tijekom laktacije su visoke, a zbog sporog porasta apetita dolazi do gubitka tjelesne mase. Zato hranidba ovaca u laktaciji treba biti *ad libitum*. Hranidba ovaca prije pripusta je poželjna i dosta ovisi o tjelesnoj kondiciji ovaca. Ovce lošije kondicije se mogu pripremiti za parenje povećanjem udjela energije u obroku za 40% u odnosu na uzdržne potrebe i to oko 3 tjedna prije pripusta. Najčešća krmiva su paša mladih sočnih trava uz dodatak krepkih krmiva. Također, od velike važnosti je hranidba janjadi. Tako se navodi da hranidba gravidnih ovaca te hranidba janjadi u prvim tjednima života, više utječe na završnu masu i postizanje tjelesne zrelosti negoli hranidba u kasnijim fazama. U hranidbi janjadi tako razlikujemo hranidbu kolostrumom, sisanje, hranidbu nakon odbića i hranidbu pri uzgoju rasplodnog podmlatka.

Način i provođenje hranidbe razlikuje se prema određenim kategorijama ovaca (ovan, ovca, janjad), razdoblju proizvodnje (laktacija, rani ili kasni graviditet), opterećenosti (s jednim ili više janjadi), pasminskim odlikama, razdobljem hranidbe (ljetno, zima).

Kod rasplodnih ovaca hranidba se pojačava tri do četiri tjedna prije pripusta te dva do četiri tjedna nakon pripusta, a kod gravidnih ovaca viša razina hranidbe se primjenjuje tijekom rane gravidnosti. Tijekom laktacije ovce se hrane najkvalitetnijim krmivima.

Što se tiče janjadi, nakon janjenja bitno je da posisaju prvo mlijeko, odnosno kolostrum. S prihranjivanjem janjadi počinje se osam do deset dana nakon janjenja.

Što se tiče plana hranidbe, na gospodarstvu Lučanin ovce se ujutro hrane mješavinom kukuruza u zrnu, ječma i zobi te se potom puštaju na ispašu na kojoj su veći dio dana tijekom ljetnih dana. Janjci i ujutro i navečer dobivaju djetelinu/lucernu i mješavinu kukuruza u zrnu, ječma, zobi i sojine sačme jer ne idu na ispašu. Tijekom zimskih dana ovce ujutro i navečer dobivaju sijeno i mješavinu kukuruza u zrnu, ječma i zobi. Uz sve to ovce i janjci moraju uvijek na raspolaganju imati čistu i pitku vodu.

Slika 5. Hranidba janjadi

(Izvor: Marta Lučanin)

Dakle razlika u ljetnoj i zimskoj hranidbi je u dodatku sijena, odnosno ljeti se ovce ne hrane sijenom jer su veći dio dana na ispaši, dok se zimi, uz mješavinu kukuruza, ječma i zobi koju dobivaju i ljeti, hrane i sijenom.

Svu hranu gospodarstvo Lučanin proizvodi samostalno sa svojom mehanizacijom. Od mehanizacije gospodarstvo posjeduje sve potrebno za proizvodnju kukuruza, ječma, zobi, soje, pšenice, lucerne itd.

5. NJEGA I ODRŽAVANJE OVACA

Jednom godišnje obavlja se šišanje ili striža ovaca. Ovce se šišaju najčešće u proljeće (od sredine travnja do početka lipnja), prije ljeta, kako bi im olakšali podnošenje visokih ljetnih temperatura. Šišanje na gospodarstvu Lučanin obavlja se električnim škarama.

Slika 6. Šišanje ovaca

(Izvor: Marta Lučanin)

Uz šišanje važno je napomenuti i održavanje papaka, odnosno obrezivanje i dezinfekciju istih.

Slika 7 Obrezivanje papaka

(Izvor: Marta Lučanin)

Najjednostavnije je obaviti obrezivanje papaka za vrijeme šišanja ovaca jer se tada svaka ovca zasebno hvata i drži dok se šiša. Njega papaka je vrlo važna jer u suprotnom može doći do šepavosti ili infekcije. Veliki značaj pri njezi i održavanju ima i redovito čišćenje štale i stelje kako bi se mogući problemi sa zdravljem sveli na minimum.

Uz šišanje i njegu papaka, jednom godišnje ovcama se vadi krv i šalje na pregled. Vađenje krvi obavlja veterinar, u slučaju gospodarstva Lučanin, to se obavlja također za vrijeme šišanja ovaca kako bi skratili vrijeme i količinu posla.

Zbog primanja poticaja, obiteljsko poljoprivredno gospodarstvo Lučanin dužno je dva puta godišnje (prije puštanja ovaca na ispašu – nakon time te nakon završetka ispaše – nakon ljeta/jeseni) napraviti koprološku analizu, odnosno skupiti uzorke izmeta/fecesa te odnijeti u veterinarsku stanicu na pregled.

6. KVALITETA JANJEĆEG MESA

Meso je jedan od najvažnijih izvora masti u prehrani ljudi. Sadržaj i masno-kiselinski sastav masti utječe na niz osobina mesa, kao što su okus, oksidativna stabilnost, boja, struktura, sočnost. Sastav i sadržaj lipida u mesu također utječe i na nutritivnu kakvoću mesa, kao i na samo zdravlje ljudi. Energetska vrijednost janjećeg mesa iznosi oko 230 kcal, odnosno 961 kJ na 100g. U 100g janjećeg mesa nalazi se 65g vode, 15g masti i 18g bjelančevina. Bjelančevine iz janjećeg mesa imaju visoku prehrambenu vrijednost. One sadrže optimalnu količinu esencijalnih aminokiselina koje su neophodne za procese obnavljanja i sinteze svih stanica organizma. Lakše je probavljiva od ovčetine i govedine, a kuhana sadrži manje kolesterola nego piletina ili pureći batak. U 100g janjećeg mesa nalazi se samo 71 mg kolesterola (Cvrtila i sur., 2007.). U Hrvatskoj se ovce uzgajaju uglavnom radi mesa (Mioč, 2002), a tek 10-12% za proizvodnju mlijeka. Proizvodnja janjetine prilagođena je zahtjevima hrvatskog tržišta na kojem je najtraženija janjetina s ražnja, a najpovoljnija masa trupa za tu namjenu je između 8 i 12 kg, odnosno do 25 kg žive vage. Meso, prije svega mlada janjetina glavni je proizvod europskih zemalja s razvijenim ovčarstvom. U Velikoj Britaniji, 90% dohotka u ovčarstvu ostvaruje se proizvodnjom mesa, a 10% proizvodnjom vune, u ovčarstvu Francuske oko 85-86% dohotka ostvaruje se prodajom mesa, odnosno janjetine i ima tendenciju rasta (Mioč i sur., 1999). Ovisno o starosti zaklanih grla, ovčetine se razvrstava na mladu janjetinu (meso janjadi), janjetinu i ovčetinu. Mlada janjetina je meso janjadi starih 3 tjedna do 3 mjeseca. Masa trupa (s glavom, jestivim unutrašnjim organima, bubrežnim lojem i trbušnom opnom, bez kože i donjih dijelova nogu) mora iznositi od 5 do 15 kg. Janjetina je meso janjadi starih od 3 do 9 mjeseci.

Meso je mladih životinja (mlada janjetina i janjetina) svijetlocrveno, nježne strukture mišića, bez mramoriranosti, s bijelim potkožnim i unutrašnjim masnim naslagama. Meso se odlikuje vrlo plemenitim okusom i mirisom. Na okus utječe hranidba i područje uzgoja. Zbog niskog sadržaja vezivnog tkiva bjelančevine u janjećem mesu lakše su probavljive i zbog toga imaju prednost pred bjelančevinama iz teletine i piletine (Sanudo i sur., 1998).

Prema smjernicama piramide pravilne prehrane, janjetina je u grupi zajedno s ostalim vrstama mesa te ribom, jajima, mahunarkama i orašastim plodovima. Kuhana janjetina ima manje kolesterola od piletine ili puretine - u 100 g janjećeg mesa nalazi se samo 71 mg kolesterola. Janjetina je izvor biološki vrijednih proteina, vitamina B kompleksa i nekih minerala. Kao što smo i ranije istakli ima izvanredne dijetetske osobine, a i lako je

probavljivo pa se iskorištava 85 – 90%. Kao i ostale bjelančevine životinjskoga podrijetla, bjelančevine iz janjetine imaju visoku prehrambenu vrijednost. Sadrže optimalnu količinu osnovnih ili esencijalnih aminokiselina koje su neophodne za procese obnavljanja i sinteze svih stanica organizma, a ne opterećuju naš metabolizam, jer su radi malog sadržaja vezivnog tkiva lakše probavljive, a s tim u vezi imaju prednost pred proteinima drugih vrsta mesa životinja za klanje (Cvrtila i sur., 2007.).

7. TRENUTNO STANJE OVČARSTVA U REPUBLICI HRVATSKOJ

Hrvatska agencija za poljoprivredu i hranu (HAPIH) je specijalizirana javna ustanova u području poljoprivrede, hrane i ruralnog razvoja. U godišnjem izvješću HAPIH-a dostupne su informacije poput brojnog stanja ovaca, stanja na tržištu, označavanja ovaca i još mnogo toga. Prema podacima iz godišnjeg izvješća u RH ima oko 600 000 ovaca. Tijekom Domovinskog rata, u proljeće 1994. godine, u Hrvatsku je uvezeno oko pet tisuća ovaca iz Australije koje se nisu uspjele prilagoditi niti ostaviti dubljeg traga u našem ovčarstvu. Domovinski rat se, također, negativno odrazio na veličinu ukupne populacije ovaca u Hrvatskoj koja je, prema statističkim podacima neposredno prije početka rata (1991.) brojala oko 800.000 grla. U ratu je, nažalost, skoro prepolovljena ionako ne velika ukupna populacija ovaca. Po završetku rata, prema podacima Državnog zavoda za statistiku, u Hrvatskoj se uzgajalo samo 452.130 ovaca.

U godišnjem izvješću HAPIH-a navodi se kako su podaci o brojnom stanju ovaca prikupljeni u Jedinstvenom registru ovaca i koza, kojeg vodi Uprava za stočarstvo i kvalitetu hrane Ministarstva poljoprivrede, a odnose se na dan 31. prosinca 2021. godine.

Prema podacima iz Tablice 1. može se uočiti kako najviše gospodarstava koji se bave ovčarstvom ima u Bjelovarsko-bilogorskoj županiji, a najviše grla ima u Zadarskoj županiji.

U našoj, Vukovarsko-srijemskoj županiji, može se primijetiti kako broj gospodarstava i ovaca nije zadivljujući, odnosno da se ljudi ne bave toliko ovčarstvom. Upravo ta situacija je razlog velike potražnje na našem području te ujedno zbog toga OPG Lučanin u planu ima povećanje stada i poslovanja općenito.

Ukupan broj ovaca na kraju 2022. godine bio je 553.673, od čega je 41.768 uzgojno valjanih grla. U odnosu na prethodnu godinu, ukupan broj uzgojno valjanih ovaca manji je za 5,5 %. Izvornim pasminama pripada 76,8 %, a stranim 23,2 % populacije.

Najzastupljenije pasmine su pramenka, lička pramenka i solčavsko jezerska, a zatim slijedi njemački merino i dalmatinska pramenka. Od ostalih pasmina ovaca najzastupljenije su Comisana, Creska ovca, Krčka ovca, Romanovska, Suffolk i Turcana. U posljednje vrijeme u Hrvatskoj se ovce uglavnom uzgajaju radi proizvodnje mesa, osobito zbog janjetine koja se najčešće konzumira nakon pečenja na ražnju.

Tablica 1. Brojno stanje ovaca i gospodarstava po županijama, (2021.)

Županija	Gospodarstva	Grla
Bjelovarsko - bilogorska	2 322	56 650
Brodsko - posavska	578	12 183
Dubrovačko - neretvanska	160	5 124
Grad Zagreb	90	1 812
Istarska	589	15 520
Karlovačka	1 380	28 989
Koprivničko - križevačka	740	11 589
Krapinsko - zagorska	612	6 067
Ličko - senjska	1 926	72 643
Međimurska	74	908
Osječko - baranjska	954	37 619
Požeško - slavonska	816	20 099
Primorsko - goranska	808	33 654
Sisačko - moslavačka	2 211	41 782
Splitsko - dalmatinska	841	43 681
Šibensko - kninska	1 006	51 430
Varaždinska	297	3 736
Virovitičko - podravska	779	22 120
Vukovarsko - srijemska	561	18 988
Zadarska	1 738	94 943
Zagrebačka	983	26 635
Sve	19 465	606 172

(Izvor: Ministarstvo poljoprivrede, 2021)

Mužnjom je obuhvaćen manji broj ovaca (oko 7% ili oko 50.000 ovaca), a mlijeko se prerađuje u sir na tradicionalan način ili industrijski u mljekarama. Obiteljska gospodarstva i mljekare uglavnom prerađuju mlijeko u različite vrste punomasnih polutvrđih ili tvrdih ovčjih sireva (paški, creski, istarski, brački itd.) Na otocima, npr. Pagu i Cresu te u Istri proizvodi se i skuta, a u posljednje vrijeme u našim se krajevima proizvodi i sir u salamuri u tipu travničkog sira. Vuna nema neku veću ekonomsku važnost, jer se samo manji dio prerađuje u domaćoj tekstilnoj industriji, dio sirove vune se izvozi, a određena količina završava u prirodi predstavljajući, nažalost, problem u smislu onečišćavanja okoliša. S obzirom na prirodne i tržišne uvjete, mogućnost uzgoja ovaca na području cijele Hrvatske znatno je veća, osobito u onim područjima gdje je manja mogućnost uzgoja krupnije stoke i organizacije ratarske proizvodnje (Istra, Primorje, Dalmacija, otoci i Dalmatinska zagora).

Na navedenim područjima potrebno je povećati broj ovaca ne samo radi ekonomskih već i ekoloških razloga, budući da (što je znanstveno dokazano i u praksi potvrđeno) čisteći zapuštene, zakorovljene i nepristupačne terene, ovce preventivno djeluju na izbijanje požara.

Općenito gledano, u Hrvatskoj ovce najviše uzgajaju radi proizvodnje mesa, u prvom redu janjetine, dok se za proizvodnju mlijeka koristi oko 7% rasplodnih ovaca, odnosno oko 50.000 grla. Međutim, u posljednje vrijeme povećan je interes za uzgoj ovaca za proizvodnju mlijeka te preradu mlijeka u obiteljskom gospodarstvu. Uz proizvodnju mesa i mlijeka postoji još čitav niz razloga za jačanje ovčarske proizvodnje. Usprkos velikoj konkurenciji sintetskih vlakana, vuna i danas ima vrlo važnu ulogu u tekstilnoj industriji gdje je nezamjenjiva sirovina, a mogućnost njene upotrebe vrlo je široka. Gospodarska važnost ovaca očituje se i kroz proizvodnju ovčjeg gnoja, važnog za povećanje prinosa travnjaka i drugih biljnih vrsta, ponajprije povrća i cvijeća. Računa se da jedna ovca godišnje proizvede od petsto do tisuću kg gnoja, a to je ponajprije uvjetovano pasminom (veličinom ovce), načinom držanja i hranidbom.

7.1. Uvoz i izvoz ovaca

U Europskoj uniji više je od 70 milijuna ovaca i koza (85 % ovaca i 15 % koza), često u ekonomski osjetljivim područjima, primjerice u planinskim regijama. U Irskoj se uzgaja teška janjad (mase veće od 13 kg), u južnim područjima, primjerice u Grčkoj i Italiji, lagana janjad, a proizvodnja u Španjolskoj i Francuskoj miješana je. Glavni su proizvođači kozjeg mesa Grčka, Španjolska, Francuska i Rumunjska. EU svoje poljoprivrednike podupire plaćanjima za potporu dohotku. Udio uvoza u ukupnoj potrošnji janječeg, ovčjeg i kozjeg mesa u EU-u iznosi 20 %. U ukupnoj količini koja se uvozi u EU-u najveći udio ima Novi Zeland (oko 80 %), a iza njega slijede Australija i zemlje Mercosura. Izvoz iz EU-a iznosi približno 10 % ukupne proizvodnje. Žive ovce izvoze se uglavnom na Bliski istok i u sjevernu Afriku, a ovčetina se uglavnom šalje na Daleki istok.

Prema navodu Državnog zavoda za statistiku (2021.) puno više ovaca se uvozi u RH, nego što se izvozi. Prema podacima iz 2020. i 2021. godine, smanjen je uvoz, ali isto tako i izvoz. Prema istim podacima vidljiva je usporedba ovčarske proizvodnje za navedene dvije godine, te broj ovaca u uvozu i izvozu. Uvoz ovaca u 2021., u odnosu na prethodnu godinu, smanjio se za 17,9 %, a izvoz za 25,0 %. Ukupan broj ovaca u 2021. godini iznosio je 654

tisuća grla i u odnosu na 2020. godinu bio je manji za 7.653 grla. Ipak, broj ovaca i dalje je veći od prosjeka petogodišnjeg razdoblja 2016.-2020. (za 1,9%). (Tablica 2.).

Tablica 2. Obrt ovaca

	2016.	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.
Broj grla početkom godine	607.711	618.896	636.808	636.294	657.197	661.992
Ojanjeno tijekom godine	437.000	427.608	414.483	445.588	417.015	477.604
Uvoz	54.000	76.700	119.900	106.845	66.587	55.396
Izvoz	5.000	23.700	27.100	18.173	7.950	5.802
Zaklano	427.000	403.953	454.316	464.156	429.528	484.723
Uginulo	47.000	57.743	53.481	49.201	41.329	50.128
Broj grla na kraju godine	618.896	636.808	636.294	657.197	661.992	654.339

Izvor: DZS, (2021.)

Prema Godišnjem izvješću o stanju poljoprivrede, u Hrvatsku se uvozi značajan broj ovaca, iako se uvoz smanjuje od 2018. godine, kada je dosegnut maksimum u razdoblju 2016.-2021. U 2021. godini neto uvoz ovaca iznosio je 49,6 tisuća grla. Procjenjuje se da od ukupnog broja ovaca u Hrvatskoj 80% otpada na izvorne pasmine koje su vrlo skromne u pogledu ishrane i njege, kao i otporne prema nepovoljnim klimatskim čimbenicima. U priobalnim županijama nalazi se preko 50% ukupnog broja evidentiranih ovaca. Pasminkim sastavom u ovim županijama dominiraju izvorne pasmine, dok su u kontinentalnim dijelovima Hrvatske najviše zastupljene inozemne pasmine ovaca. Proizvodnja na mnogim ovčarskim farmama zasniva se kao dodatan izvor dohotka za članove gospodarstava te je samo manjem broju gospodarstava ovčarstvo jedini izvor prihoda. Neto uvoz svježeg i smrznutog ovčjeg mesa u 2021. godini bio je 1.236 tone, uz značajno veći ostvareni uvoz (za 41%) u usporedbi s 2020. godinom.

8. RAZVOJ OPG-A LUČANIN

Temeljem sadašnjeg stanja obiteljskog poljoprivrednog gospodarstva Lučanin, može se reći da ono dobro posluje i da postoji prostor za napredak. Relativno mali broj uzgajivača ovaca na području Vukovarsko-srijemske županije jedan je od većih razloga dobrog poslovanja i velike potražnje.

Obiteljsko poljoprivredno gospodarstvo Lučanin napredovalo je zahvaljujući uloženom velikom trudu i radu članova obitelji Lučanin, no ponajviše zahvaljujući poticajima koje država daje.

8.1. Poticaji

Kao nositelj OPG-a, Marta Lučanin (22), svake godine ispunjava Jedinствeni zahtjev za poticaj, odnosno izravne potpore. „Svrha izravnih potpora je osigurati dugotrajnu održivost aktivnih poljoprivrednika koji obavljaju poljoprivrednu djelatnost. Dodjeljuju se za proizvodnju, uzgoj ili sadnju poljoprivrednih proizvoda, za uzgoj ili držanje stoke, kao i za održavanje poljoprivredne površine u stanju pogodnom za pašu ili uzgoj.“ (apprrr.hr). U izravne potpore spadaju izravna plaćanja koja se sastoje od potpore po hektaru/površini i potpore po uvjetnom grlu.

Za ostvarivanje izravnih plaćanja minimalna prihvatljiva poljoprivredna površina iznosi 1 hektar. U slučaju proizvodno vezanih izravnih plaćanja minimalni iznos potpore iznosi 200 eura.

Proizvodno nevezanim izravnim plaćanjima pripadaju intervencije poput:

- 1) Osnovnog plaćanja gdje se potpora dodjeljuje za površine prihvatljivog poljoprivrednog zemljišta upisanog u ARKOD,
- 2) Preraspodijeljenog plaćanja što je dodatna preraspodijeljena potpora po površini za prve hektare koja se isplaćuje samo za prvih 20 hektara,
- 3) Dodatna potpora za mlade poljoprivrednike, a to su svi mladi od 40 godina koji su nositelji svojih gospodarstava do 5 godina; oni imaju pravo na dodatne poticaje 5 godina od onoga datuma kada su postali nositelji,
- 4) Ekstenzivno gospodarenje pašnjacima,

5) Uporaba stajskog gnoja na oraničnim površinama itd. (NN 25/2023)

Uz navedeno postoje i IAKS mjere ruralnog razvoja u koje pripada i Dobrobit životinja za koje OPG Lučanin ostvaruje poticaj. Uz Dobrobit životinja tu je i Ekološki uzgoj, Smanjenje korištenja zaštitnih sredstava u višegodišnjim nasadima itd.

Od svih navedenih mogućnosti, obiteljsko poljoprivredno gospodarstvo ostvaruje poticaj za: osnovna i preraspodijeljena plaćanja, za mlade poljoprivrednike, za intenziviranu raznolikost usjeva, za minimalni udio leguminoza od 20%, za konzervacijsku poljoprivredu i dobrobit životinja za stavke držanje na ispaši i povećanje podne površine za 10% po ovci u proizvodnji mesa.

Pogodnost mladog poljoprivrednika nositelj OPG-a, Marta Lučanin, može iskoristiti u raznim natjecajima te tako povećati šanse za dobivanje sredstava. Ovjče i kozje meso obuhvaćeno je zajedničkom organizacijom tržišta. Stoga EU može odlučiti dodijeliti potporu za privatno skladištenje i primijeniti izvanredne mjere potpore tržištu ako je zbog specifičnih okolnosti javna potpora potrebna, na primjer u slučaju bolesti životinja ili gubitka povjerenja potrošača.

8.2. Prodaja janječeg mesa na OPG -Lučanin

Na hrvatskom tržištu janjeće meso uglavnom se prodaje u obliku cijelog trupa (za ražanj) različite mase, s tim da glavina tog mesa potječe od hrvatskih izvornih pasmina (Bedečković i sur., 2007.). Obiteljsko poljoprivredno gospodarstvo, kako je prije navedeno, bavi se uzgojem ovaca za proizvodnju mesa. Janjad se prodaje na kućnom pragu, bez usluga dostave. Kako gospodarstvo ne posjeduje klaonicu, nije mu dopuštena prodaja mesa, odnosno zaklanih janječih trupova. Iz razloga što gospodarstvo dobro napreduje s poslom i s opsegom istog, ono u planu ima i izgradnju male klaonice. Nakon izgradnje klaonice gospodarstvo će biti u mogućnosti prodavati i meso, odnosno cijelo janje ili po želji kupca pola janjeta ili pak četvrtinu.

8.3. Budući planovi OPG-a Lučanin

Obiteljsko poljoprivredno gospodarstvo Lučanin u planu ima proširenje opsega posla te izgradnju klaonice zbog prodaje mesa, a ne žive janjadi. Što se tiče proširenja opsega posla, u planu je nabavka mliječnih pasmina ovaca te proizvodnja mlijeka i mliječnih proizvoda od

ovčjeg mlijeka. Pasmine koje su u planu nabavke su Istočnofrizijska ovca i Lacaune. Kako taj pothvat podrazumijeva više posla i zahtjeva više zaposlenih, gospodarstvo u planu ima zaposliti još radnika koji će uz nositelja i članove odrađivati predviđeni posao. Gospodarstvo će se u budućnosti baviti prodajom janječeg i ovčjeg mesa te mlijeka i sira.

9. ZALJUČAK

Ovca je najsvestranija farmska životinja i može se uzgajati u različitim uvjetima i sustavima uzgoja. Proizvodnja janjetine prilagođena je zahtjevima hrvatskog tržišta na kojem je najtraženija janjetina s ražnja, a najpovoljnija masa trupa za tu namjenu je između 8 i 12 kg, odnosno do 25 kg žive vage. Meso se odlikuje vrlo plemenitim okusom i mirisom. Na okus utječe hranidba i područje uzgoja. Zbog niskog sadržaja vezivnog tkiva bjelančevine u janječem mesu lakše su probavljive i zbog toga imaju prednost pred bjelančevinama iz mesa ostalih domaćih životinja.

Ovčarstvo je gospodarska grana koja je posljednjih godina doživjela napredak te se Obiteljsko poljoprivredno gospodarstvo Lučanin pronašlo upravo u toj proizvodnji. Razlog uzgoja ovaca i janjadi na gospodarstvu je proizvodnja i prodaja ovčjeg i janječeg mesa. Potražnja je za janječim mesom konstantno u porastu, kao i cijena, što dovodi do činjenice da je proizvodnja takvog mesa relativno isplativa. Relativno mali broj uzgajivača ovaca na području Vukovarsko-srijemske županije jedan je od većih razloga dobrog poslovanja i velike potražnje.

Obiteljsko poljoprivredno gospodarstvo Lučanin napredovalo je zahvaljujući uloženom velikom trudu i radu članova obitelji Lučanin, no ponajviše zahvaljujući poticajima koje država daje.

10.LITERATURA

1. Antunović, Z., Novoselec, J., Klir, Ž. (2012.): Ovčarstvo i kozarstvo u Republici Hrvatskoj – stanje i perspektive. *Krmiva*, 54: 99-109.
2. Bedeković, D., Mioč, B., Pavić, Vesna, Vnućec, I., Prpić, Z., Barać, Z. (2007.): Klaonički pokazatelji creske, paške i janjadi travničke pramenke. *Stočarstvo*, 61(5):359-370.
3. Bugarija, Š., Ostović, M., Pavičić, Ž., Sušić, V. (2014.): Dobrobit ovaca – 1. dio. *Časopis za unapređenje stočarstva*, 68 (1): 25-37.
4. Cvrtila Ž., L. Kozáčinski, M. Hadžiosmanović, N. Zdolec, I. Filipović (2007): Kakvoća janječeg mesa. *Meso*, IX:114-120.
5. Državni zavod za statistiku: Broj stoke i peradi 1. prosinca 2021. (Pristupila 26.06.2023.)
6. Državni zavod za statistiku: Stočna proizvodnja u 2021. (Pristupila 30.06.2023.)
7. Godišnje izvješće o stanju u poljoprivredi (2021.). Ministarstvo poljoprivrede. Zagreb
8. Hrvatski savez uzgajivača ovaca i koza: Suffolk (Safolk). Hrvatski savez uzgajivača ovaca i koza. (Pristupila 13.06.2023.)
9. Jovanović, R. (1996.): Ishrana ovaca. *Stylos*. Novi Sad
10. Kralik G., Adamek Z., Baban M., Bogut I., Gantner V., Ivanković S., Katavić I., Kralik D., Kralik I., Margeta V., Pavličević J., (2011.): *Zootehnika*. Sveučilište J.J. Strossmayera u Osijeku, Poljoprivredni fakultet u Osijeku, Osijek.
11. Matejaš, D. (2004.): *Pasmine ovaca*, Hrvatski zavod za poljoprivredno savjetodavnu službu, Zagreb.
12. Matejaš, D., Koturić, T. (2004.): *Objekti za smještaj ovaca*, Hrvatski zavod za poljoprivredno savjetodavnu službu, Zagreb.
13. Ministarstvo poljoprivrede: Godišnje izvješće o sustavu označavanja i registracije ovaca i koza u RH za 2021. g., (Pristupila 01.06.2023.)
14. Mioč, B., Pavić Vesna, Sušić, V. (2007.): *Ovčarstvo*. Hrvatska mljekarska udruga, Zagreb.
15. Mioč, B., Pavić, V., Barać, Z., Vnućec, I., Prpić, Z., Mulc, D., Špehar, M. (2011.): *Program uzgoja ovaca u Hrvatskoj*, Hrvatski savez uzgajivača ovaca i koza, Zagreb

16. Narodne novine: Pravilnik o provedbi izravne potpore poljoprivredi i IAKS mjera ruralnog razvoja za 2023. godinu Pravilnik o provedbi izravne potpore poljoprivredi i IAKS mjera ruralnog razvoja za 2023. godinu (nn.hr) (Pristupila 27.06.2023.)
17. Narodne novine: Zakon o obiteljskom poljoprivrednom gospodarstvu (NN 29/2018) Zakon o obiteljskom poljoprivrednom gospodarstvu (nn.hr) (Pristupila 10.05.2023.)
18. Ruralni razvoj: Izravna plaćanja 2023. (Pristupila 26.06.2023.)
19. Senčić, Đ., Antunović, Z., Novoselec, J., Samac, D., Prakatur, I., Bobić, T., Klir, Ž. (2021.): Tehnologija animalne proizvodnje, Ovčarstvo, Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Fakultet agrobiotehničkih znanosti Osijek, 385
20. <https://agroinfonet.com/poljoprivreda/stocarstvo/ovce-il-de-frans/>, (Pristupila 22.06.2023)
21. <https://www.agroklub.com/baza-stocarstva/ovcarstvo/suffolk-34/#gallery>, (Pristupila 22.06.2023)